

ei de fructu manuum suarum, hoc est bonorum operum. Nam per manus, opera designantur; ac si patienter dicat, quia bonorum operum facere curavit, hoc est caritatem, gaudium, pacem, benignitatem, bonitatem, modestiam, continentiam, fidem, patientiam; hoc fructu dignam illi reddite mercedem. *Et laudent eam in portis opera ejus*: hoc est in iudicio, sive in ingressu patriæ cœlestis laudent eam opera ipsa quæ fecit; hoc est remuneretur pro bonis operibus quæ gessit.

SALONII EPISCOPI IN ECCLESIASTEN EXPOSITIO MYSTICA.

INTERLOCUTORES :

VERANUS ET SALONIUS.

VERANUS. Quot nominibus vocatus est Salomon?

SALONIUS. Tribus, sicut Scripture sacræ manifestissime docent, id est Salomon, Ydida, et Ecclesiastes.

VERANUS. Quare his nominibus appellatus est?

SALONIUS. Salomon, id est pacificus, dictus est eo quod in regno ejus pax fuit. Ydida vocatus est, id est dilectus Domini, quia dilexit eum Dominus.

VERANUS. Ecclesiastes qua lingua dicitur?

SALONIUS. Græca; nam Hebraice Cohelech dicitur.

VERANUS. Quomodo sonat in Latino sermone Cohelech, aut Ecclesiastes?

SALONIUS. Ille proprie dicitur Ecclesiastes, qui cœtum, id est Ecclesiam, congregat. Unde Latino sermone recte Ecclesiastes dicitur Concionator, quia concionatur, id est loquitur ad populum; et sermo ejus non ad unum specialiter, sed generaliter dirigitur ad omnes. Concionator ergo in Ecclesia sancta dici potest prædicator.

VERANUS. Quot libros edidit Salomon?

SALONIUS. Tres tantum juxta numerum vocabulorum suorum: Proverbia, Ecclesiasten et Cantica Canticorum.

VERANUS. Quid ait Salomon in Proverbiis, aut quid docet in Ecclesiaste, vel Cantico Canticorum?

SALONIUS. In Proverbiis docet parvulum, et per varias sententias, instruit quasi filium. In Ecclesiaste vero jam perfectæ ætatis virum imbuat, ut intelligat quia in hujus mundi rebus nihil est perpetuum, nihil gloriosum aut magnum; sed omnia sunt brevia, caduca et vana, quæ cernimus. In Cantico Canticorum jam consummatum virum atque perfectum in omnibus, et variis exornatum virtutibus; sponsi, id est, Domini nostri Jesu Christi amplexibus jungit.

VERANUS. Spiritualiter autem quid significat ille Salomon, Ydida et Ecclesiastes?

SALONIUS. Dominum Jesum Christum, qui est noster Salomon, id est *pacificans omnia per sanguinem suum fecit utraque unum* (Ephes. 11), id est, de duobus populis unam sibi construxit Ecclesiam. Unde Apostolus: *Christus, inquit, pax nostra, qui fecit utraque unum*. Ipse est Ydida, id est, dilectissimus patris filius, de quo ipse Pater ad discipulos ait: *Hic est Filius meus dilectus in quo mihi bene complacui* (Matth. 11; Marc.

B 1; Luc. 11). Ipse nimirum est Ecclesiastes, id est concionator noster qui congregat cœtum, videlicet sanctam Ecclesiam de universo orbe terrarum, ad quem loquitur, dicens: *Discite a me quia mitis sum et humilis corde, et invenietis requiem animabus vestris* (Matth. 23). Hic est filius David, ad quem cæci in Evangelio clamabant dicentes: *Miserere nostri, fili David* (Matth. 20, 21 et 22). Hic est etiam Rex Jerusalem, non terrestris, sed illius cœlestis, quæ est mater omnium nostrum.

VERANUS. Quid est quod dicit Ecclesiastes: *Vanitas vanitatum, et omnia vanitas* (Eccle. 1); cum scriptum sit in libro Genesis: *Vidit Deus cuncta quæ fecit et erant valde bona* (Gen. 1)? Si cuncta quæ fecit Deus, valde bona sunt, quomodo ergo omnia vanitas; et non solum vanitas, sed etiam *vanitas vanitatum*?

SALONIUS. Cœlum et terra, maria et omnia quæ in hoc circulo continentur, per se quidem bona sunt, quoniam a bono Deo creata sunt, sed comparata Deo, utique pro nihilo habenda sunt, quia semper Deus permanebit id quod est, illa vero omnia transibunt. Nam quæ videntur temporalia sunt, quia transitoria; quæ autem non videntur æterna sunt.

VERANUS. Quare bis replicavit sententiam suam dicens: *Vanitas vanitatum, dixit Ecclesiastes; vanitas vanitatum et omnia vanitas*?

SALONIUS. Ad exaggerandam magnitudinem vanitatum iteravit sententiam suam, ut per hoc demonstraret quia omnis mundi gloria sicut flos feni marcescet, et sicut fumus pertransibit.

VERANUS. De quibus generationibus dicit: *Generatio præterit, et generatio adveniet* (Eccle. 1)?

SALONIUS. De generatione Judæorum et generatione gentium. Recedit enim generatio prima Judæorum, quoniam periit propter infidelitatem, et succedit generatio de gentibus, congregata videlicet sancta fidelium Ecclesia, quæ per fidem Christi salvatur. Potest et sic intelligi: *Generatio vadit, et generatio venit*, id est, alii morientibus, alii nascuntur, et quos prius videras, jam non vides, et incipis videre eos qui ante non fuerant.

VERANUS. Quare Salomon dicit: *Terra in æternum stat* (Ibid.), cum Dominus in Evangelio dicat: *Cœlum et terra transibunt* (Matth. 24 et 25; Marc. 13; Luc. 21)?

SALONIUS. Vere juxta Domini sententiam, *Cælum A* et terra transibunt per meliorationem, sed non per ablationem; quia igne judicii purgata meliorabuntur, quoniam renovabuntur, sed penitus non destruentur. Tantum quippe ardebit cælum sursum et terra deorsum, quantum malitia hominum simul et dæmonum coinquinari potuit. Ergo juxta sententiam Salomonis, terra in æternum stabit (*Eccle. 1*), quoniam nunquam destruetur; verumtamen renovabitur et meliorabitur.

VERANUS. Quid significare voluit Salomon, cum ait: *Oritur sol et occidit, et ad locum suum revertitur, ibique renascens gyrat per meridiem, et flechitur ad aquilonem (Ibid.)?* Quis enim nescit quod oritur sol et occidit, et per incognitas nobis vias regreditur ad locum suum unde ortus est, ut iterum oriatur?

SALONIUS. Hoc ideo Salomon dicit, ut ostenderet, **B** quia sol ipse qui hominibus in lucem diei datus est, sua mutabilitate, id est ortu suo et occasu, quotidie hujus sæculi monstraret interitum. Per has namque mutationes temporum, et per ortum siderum et occasum, docet Salomon, quod humana ætas quotidie oritur et occidit.

VERANUS. Quid sol in hoc loco spiritualiter significat?

SALONIUS. Illum verum solem, Dominum videlicet Jesum Christum, qui est sol justitiæ, de quo dicit propheta: *Vobis qui timetis Deum, orietur sol justitiæ (Mal. iv)*. Iste sol justitiæ quotidie oritur timentibus se, id est fidelibus suis, sanctis videlicet et piis hominibus. Occidit etiam meridie, pseudoprophetis, id est hæreticis et malis catholicis, quia propter peccata sua, lumen gratiæ ipsius amittunt. Occidit et infidelibus, quia luce fidei non merentur illustrari.

VERANUS. Quid est quod ait: *Omnia flumina currunt in mare, et mare non redundat; ad locum unde exeunt, revertuntur ut iterum fluant (Eccle. 1)?* Quis enim novit, quod ad locum suum flumina revertuntur, ut iterum fluant?

SALONIUS. Novit Ecclesiastes ille, scilicet Salomon, per gratiam sancti Spiritus. Sed iste noster Ecclesiastes, videlicet Jesus Christus, qui est ipsarum aquarum conditor; per potentiam divinitatis qua æqualis est Deo Patri, plenissime novit, quæ flumina (quia in mare currunt) in abyssum defluunt, et per occultas venas ad capita fontium revertuntur, et de matre abysso iterum ebullire incipiunt.

VERANUS. Spiritualiter autem quid significant hæc flumina?

SALONIUS. Per hæc flumina designantur sancti prædicatores, qui, cum virtutibus epicant et doctrinis coruscant vere flumina sunt, quoniam aridam terram carnalium cordium, sancta sua prædicatione simul et operatione irrigant, ut afferant bonorum operum fructus.

VERANUS. Quomodo ergo ut iterum revertantur hæc flumina ad locum unde exeunt, resiliunt?

SALONIUS. Quia sancti prædicatores in omni doctrina

et opere quod faciunt, ad laudem sui Creatoris recurrunt, ut Domino auctori suo laudes et gratias referant, per quem, ut talia facerent, et omne bonum suum acceperunt. Semper etenim ad fontem veri luminis revertuntur ne forte arescant et exsiccentur, ut ex eo aquam scientiæ et gratiam virtutum accipiant, et iterum fluant, hoc est, ut et semetipsos bonis operibus repleant, et aliorum cordibus fluenta doctrinæ spiritualis infundant. Omnes etiam fideles flumina snt, et hæc flumina ad locum unde exeunt, revertuntur, quoniam per sancta desideria ad amorem sdi Conditoris redeunt, et de omnibus bonis laudes et gratias illi referunt a quo ea ceperunt.

VERANUS. Quare dicit Salomon: *Cur tuum, hoc est, sollicito corde studuis, scire prudentiam atque doctrinam, erroresque et stultitiam (Eccle. 1)?* Bonum quippe est scire prudentiam atque doctrinam, quid autem boni est scire errores atque stultitiam?

SALONIUS. Sicut bonum est scire prudentiam et doctrinam, ita vere bonum est, errores scire et stultitiam, quoniam prima sapientia est carere stultitia: carere vero stultitia nemo potest, nisi qui intellexerit eam. Similiter nemo errores vitare potest, nisi qui eos intelligit: propterea in rebus terrenis plurima sunt noxia creata, ut dum ea vitamus erudiamur ad sapientiam.

VERANUS. Quare fuit æquale studium Salomoni scire prudentiam et doctrinam, et econtrario, errores et stultitiam?

SALONIUS. Ut dum appeteret alia, et alia declinaret, id est apprehenderet bona, et devitaret mala, vera ejus probaretur sapientia.

VERANUS. Quid est quod Salomon dicit: *Quia in multa sapientia multa sit indignatio, et qui addit scientiam addit et laborem (Ibid.)?* Quomodo multa est indignatio in multa sapientia?

SALONIUS. Ideo in multa sapientia est multa indignatio, quia quanto quisque majorem sapientiam percipit, tanto amplius sibi indignatur et dolet se vitis et peccatis subjacere et non habere virtutes. Nam quanto quisque plus in sapientia proficit, tanto magis sibi irascitur de malis operibus quæ gessit, et contristatur et dolet super peccatis suis, ideoque addit et laborem, quia quanto amplius cælestia et æterna cognoscit, tanto magis dolendo et flendo laborat ut errorum laqueos evadere possit, et liberari valeat de hujus sæculi miseria.

VERANUS. Quare dicit: *Risum deputavi errorem, et gaudio dixi cur frustra deciperis (Eccle. 1)*, cum hominum naturale sit ridere, et Dominus in Evangelio dicat: *Gaudete et exsultate, quoniam merces vestra magna est in cælo (Matth. v; Luc. vi)?*

SALONIUS. Non reprehendit Salomon risum naturalem, id est modestum et honestum; unde alibi dicit: *Vir sapiens tacitus ridebit (Eccle. 21)*; sed risum dissolutum et immoderatum atque perstreptentem appellat errorem, talis nempe risus vocatur cachinnus:

* Vulgata. vix tacite ridebit.

similiter non spirituale, sed temporale gaudium vocat A deceptionem. Illi vero qui præterita mala sua non plangunt, neque intelligunt ruinam peccatorum suorum, et cachinnant et gaudent in rebus temporalibus, quia nova et brevia putant esse bonâ perpetua, et idcirco suavitate præsentis vitæ decepti quotidie hujus sæculi errore vexantur.

VERANUS. Quid est quod ait : *Vidi in omnibus vanitatem et afflictionem animi, et nihil permanere sub sole (Eccle. ii, iv, vi, viii et xii)?* Quomodo dicit nihil permanere sub sole cum superius dixerit : *Terra autem in æternum stat (Eccle. i)?*

SALONIUS. Nihil enim permanebit sub sole quod non transeat, quoniam omnia vana sunt : unde in Evangelio ait Dominus : *Cælum et terra transibunt (Matth. xxiv)* ; attamen terra in æternum stabit, quia non funditus destruetur, sed meliorabitur, sicut dictum est superius.

VERANUS. Quare dicit : *Sapientis oculi in capite ejus, stultus autem in tenebris ambulat (Eccle. ii)?* Nunquid oculi stulti non sunt in capite ipsius ?

SALONIUS. Oculi in hoc loco non possunt corporales, sed spirituales intelligi : oculi videlicet mentis, id est sensus et intentiones animi. Per caput verò designatur Christus, unde Apostolus ait : *Caput viri Christus (I Cor. xi)*. Oculi viri sapientis in capite sunt, quia vir sapiens omnem intentionem suam ad Christum dirigit, et in Christo collocat, et oculos suæ mentis semper ad cœlestia meditanda sublevat : stultus vero in tenebris ambulat, quia et stultitiæ simul, et peccatorum suorum tenebris obscuratur, et amore hujus mundi obscuratur ; odit enim cœlestia, et ideo non potest, sicut vir sapiens, ad cælum oculos suos erigere, quia non cogitat ea quæ Dei sunt, sed quæ hujus sæculi.

VERANUS. Quid ergo distat inter virum sapientem et stultum ?

SALONIUS. Hoc distat, quia iste sapientia et claritate illustratur et exornatur ; ille vero errore stultitiæ suæ obtenebratur et deturbatur. Tantum quippe distat inter sapientem et stultum, quantum inter diem et noctem, lucem et tenebras.

VERANUS. Quomodo tantum distat inter sapientem et stultum, cum unus sit interitus utriusque : *sic enim moritur doctus ut indoctus, sapiens ut insipiens (Eccle. ii)?*

SALONIUS. Quamvis unus sit occasus, et similis mors sapientis et stulti, et sæpe in hac vita magis affligatur sapiens quam stultus ; tamen non erit similis memoria in futuro nec æqualem percipient remunerationem, quoniam sapiens in die iudicii ad regni cœlestis elevabitur gloriam, stultus vero demergetur in æterna damnationis tormenta.

VERANUS. Quis est ergo iste sapiens qui tantum distat a stulto quantum lux a tenebris ? Nunquid ille qui philosophicæ tantum disciplinæ pollet affluentia, vel liberalium artium splendet eloquentia ?

^a Nihil enim pro Quia nihil.

SALONIUS. Nonnunquam sæcularis prudentia inimica Deo est, et carnalis sapientia, quamvis eloquentiæ floribus exornetur, nullum tamen in se spirituales, nullum perpetuæ beatitudinis fructum continet : sed ille veraciter est sapiens qui Dominum diligit, qui ejus mandata custodit, et quantum possibile est humanæ fragilitati, ejus voluntatem in omnibus studet implere, de quo paulo inferius dicit : *Homini bono, in conspectu suo dedit Deus sapientiam, et scientiam, et lætitiâ (Ibid.)*.

VERANUS. Quare statim subjungit : *Peccatori autem dedit afflictionem et curam superfluum* : si enim Deus peccatori homini dedit curam et sollicitudinem superfluum habere ; quid ergo ipse peccat, si curis superfluis atque sollicitudine rerum temporalium affligitur ?

SALONIUS. Causa superflue cure atque sollicitudinis non est in Deo, sed in illo qui ante sponte sua peccavit, quia peccatis suis exigentibus promeruit ut haberet curam superfluum et sollicitudinem : et ideo quod ait : *Peccatori autem dedit curam superfluum*, intelligendum est, suis meritis exigentibus dari permisit, videlicet quia peccator fuit.

VERANUS. Quid vult demonstrare per hoc quod ait : *Omnia tempus habent (Eccle. iii)?* Quod si omnia tempus habent, ergo æternæ Divinitatis substantia, tempus habet ?

SALONIUS. Absit ; illa quippe ineffabilis æterna majestatis divinæ essentia quæ omnia creavit ex nihilo, non loco clauditur, non tempore coangustatur, non ullo spatio terminatur : et idcirco Salomon, ut ostenderet de quibus hoc dixerit, statim subjungit dicens : *Et suis spatiis transeunt unversa sub cælo*. Vult enim demonstrare quod contraria sibi sunt omnia quæ in mundo sunt, et nihil est perpetuum ex omnibus quæ sub cælo sunt, et ista tempus continent.

VERANUS. De qua plantatione ait, aut de qua evulsione loquitur cum dicit : *Tempus plantandi, et tempus evellendi quod plantatum est (Ibid.)* : Nunquid de plantatione aut evulsione arborum aut herbarum dicit ?

SALONIUS. Non, sed de nativitate et morte hominum : nam quod superius dixit : *Tempus nascendi*, hoc est quod sequitur, et *tempus plantandi* : hoc est enim plantare quod nascitur. Quod supra dicit, *tempus moriendi*, hoc est quod hic sequitur, *tempus evellendi id quod plantatum est* : nam evelli, hoc est quod et mori. Soli quippe Deo notus est ortus et occasus hominum, id est tempus nascendi, et tempus pereundi, et tempus plantandi, et tempus evellendi : quoniam ipse instituit et tempus in quo unusquisque nasceretur et plantaretur ad vitam, et tempus in quo inoreretur et de hac vita evelleretur ; hoc est per sententiam mortis eradicaretur.

VERANUS. Quid est quod iterum dicit : *Tempus occidendi et tempus sanandi (Ibid.)* ? Nulli quippe dubium, quod tempus sanandi a Deo conceditur, sed nunquam

Deus instituit tempus occidendi alium : aut eum quem semel occiderit homo, poterit unquam sanare.

SALONIUS. Non utique; sed illi soli est tempus occidendi et tempus sanandi, qui per Mosen loquitur, dicens : *Ego occidam et ego vivere faciam, percutiam et ego sanabo* (Deut. xxxi). Ipse nimirum statuit tempus in quo peccatores occidantur, et sanentur infirmi, hoc est peccatis languidi. Tunc enim occidit, cum vel corporis infirmitate vel aliqua mundi hujus adversitate peccatores affligit ut corrigantur et moriantur peccatis, et vivant Deo. Sæpe namque Deus ideo flagellat sceleratos, ut eos occidat et sanet, id est ut desinant esse quod sunt, et incipiant esse quod non sunt. Est ergo tempus sanandi, cum Deus omnipotens eos quos occidit, id est adversitatibus misericorditer afflixit, per occultam inspirationem compungit, et ad penitentiam provocat.

VERANUS. De qua destructione vel ædificatione loquitur, cum dicit : *Tempus destruendi et tempus ædificandi* (Ibid.)? Nunquid de ædificatione ac destructione domorum loquitur? Quid enim nobis prodesset, si hoc diceret? Quis enim nescit quod alii destruant, et alii ædificant domos?

SALONIUS. Non hic loquitur Salomon de domorum, sed de malorum destructione, et ædificatione bonorum; quoniam necesse est prius mala destruere, et sic bona postea ædificare, juxta illud Psalmistæ : *Declina a malo, et fac bonum* (Psal. xxxvi). Hoc ergo dicit, quia tempus est destruendi mala et tempus est ædificandi bona, quoniam in præsentī vita concessum est nobis tempus a Deo ut destruamus mala, et ædificemus bona : id est, prius in nobis per penitentiam deleamus peccata; postea vero per sancta desideria, virtutum construamus ædificia.

VERANUS. Quare dicit : *Tempus flendi et tempus ridendi, tempus plangendi et tempus saltandi* (Ecclē. iii)? Quis enim ignorat, quia alio tempore flemus, alio autem ridemus? aut quid profuit dicere, *tempus saltandi*? Nunquid forsitan ostendere voluit, quia oportet nos saltationum exercere ludicra?

SALONIUS. Absit; nihil oportet nos scurriliter agere : sed tempus flendi est in vita præsentī; tempus ridendi in vita futura. Qui ergo in præsentī vita, quotidianis fletibus et lacrymis se purgare studuerit, in vita futura ridebit, id est gaudebit. Similiter tempus plangendi est vita præsens; tempus saltandi est vita beata. In motu namque saltationis, homo suæ mentis gaudium et animi demonstrat affectum. Qui ergo in hac vita plangendo studet abolere peccata, in futura vita saltabit, id est lætabitur et exultabit in gloria æternæ felicitatis.

VERANUS. Quid est quod ait : *Tempus spargendi lapides, et tempus colligendi* (Ibid.)? Quid enim prodest lapides spargere, aut quid prodest colligere; nisi forte domum aliquis velit ædificare?

SALONIUS. Non de hac causa loquitur Salomon, sed de gentium dispersione et collectione. Nam per lapides, gentes assignantur : Unde Joannes : *Potens est, inquit, Deus de lapidibus istis suscitare filios Abra-*

hæ (Matth. iii). Tempus enim fuit spargendi lapides ante adventum Domini, quia gentiles non permanserunt in unitate fidei, sed recedentes a Deo dispersi sunt, quia varios deos adorabant, et diversa idola colebant : tempus autem fuit colligendi lapides post adventum Domini, quia, sicut Apostolus dicit : *Ubi venerit plenitudo temporis, misit Deus Filium suum factum ex muliere, factum sub lege, ut eos qui sub lege erant redimeret, ut adoptionem filiorum reciperemus* (Gal. iv). Tunc quippe cœpit colligere lapides, quia, peracto passionis ac resurrectionis suæ mysterio, direxit apostolos suos in universum terrarum orbem, dicens : *Ite, docete omnes gentes, baptizate eos in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti* (Matth. xxviii). Deinde celebrato quadragesimo die, mysterio ascensionis in cœlos; mox ut ab apostolis fama nominis ejus diffusa est, longo lateque per mundum, lapides, id est gentiles, qui erant dispersi per variam idolorum culturam, collecti sunt, quia resipiscentes et abominantes idola, in unitatem fidei convenerunt.

VERANUS. Cur iterum dicit : *Tempus dilectionis et tempus odii*; tamen Joannes apostolus dicit : *Qui odit fratrem suum, homicida est* (I Joan. iii); et in Evangelio dictum est : *Qui odit animam suam in hoc mundo, in vitam æternam custodit* (Joan. xii); item : *Qui non odit patrem suum et matrem, fratres et sorores, uxorem et filios, adhuc autem et animam suam, non potest meus esse discipulus* (Luc. xiv)? Dic ergo, quando tempus est dilectionis, et quando tempus odii.

SALONIUS. Et nunc quidem tempus est dilectionis, quoniam post Dominum diligere debemus patrem et matrem, uxorem et filios et cæteros propinquos : odii vero tempus, quia pro Christi confessione contemnere simul et odisse debemus et patrem et matrem, omnesque propinquos (si nobis in via Domini fuerint contrarii), sicut sancti martyres sæpe fecisse leguntur.

VERANUS. Quid est quod rursus dicit : *Tempus belli et tempus pacis* (Ecclē. iii)? Quomodo tempus est belli, cum Dominus in Evangelio dicat : *Esto contentiens adversario tuo cito, dum es cum illo in via*; et item : *Si quis percusserit te in dexteram maxillam tuam, præbe illi et alteram, et qui voluerit auferre tunicam tuam, dimitte illi et pallium* (Luc. vi)?

SALONIUS. Vere nobis semper est tempus belli et pugnae quandiu in præsentī vita sumus, quoniam semper necesse est nobis pugnare adversus insidias hostis antiqui, et aereas (id est malignorum spirituum) debellare potestates. Pacis vero tempus erit, cum de præsentī sæculo migraverimus; quoniam si bene pugnaverimus in hoc sæculo, in futuro coronabimur, et in cœlesti Jerusalem in æterna pace requiescemus.

VERANUS. Quare dicit : *Cuncta fecit Deus bona in tempore suo*, cum superius dixerit, omnia vanitatem esse? Si omnia vana, quomodo ergo bona sunt?

SALONIUS. Omnia vana sunt, quia transitoria; ve-

runtamen cuncta bona sunt, quoniam a Deo bona A
creata, et bona quidem sunt; non tamen semper, sed
in tempore suo. Nam bonum est vigilare, bonum
etiam est dormire; attamen semper vigilare, aut sem-
per dormire non est utique bonum.

VERANUS. Quare dubitando loquitur Salomon, di-
cens: *Quis novit si spiritus filiorum Adam ascendat
sursum, et spiritus jumentorum descendat deorsum*
(Eccle. iii)? Quis enim ignorat quia spiritus jumen-
torum (id est pecorum cunctorumque brutorum ani-
malium) simul cum corpore dissolvatur? Spiritus
vero filiorum Adam (id est hominum) non simul cum
corpore dissolvitur; sed mox ut egreditur de cor-
pore, aut deducitur ad gloriam, aut demergitur in
pœnam?

SALONIUS. Paulo superius ostendit Salomon quia
quantum ad corporis utilitatem nihil distat inter ju-
mentum et hominem, quia sicut moritur jumentum,
moriatur et homo: sed ut ostenderet quia secundum
animæ dignitatem multum distat homo a jumento et
pecore, ideo disjunxit dicens: *Quis novit si spiri-
tus filiorum Adam ascendat sursum, et spiritus jumen-
torum descendat deorsum (Ibid.)*? Ostendit enim quia
hæc sola differentia est inter homines et bestias, quo-
niam hominis spiritus ascendit in cœlum et spiritus
jumentum seu pecoris descendit in terram, quia mori-
tur et simul dissolvitur cum carne.

VERANUS. Cur ergo dicit Salomon: *Quis novit?*
quasi nemo sit qui hoc cognoscere possit!

SALONIUS. Ideo ait: *Quis novit?* ut difficultatem rei
demonstraret: nam, *quis*, in Scripturis sacris non
impossibilitatem sed difficultatem aut raritatem sig-
nificare solet, sicut est istud: *Generationem autem
ejus quis enarrabit (Isai. liii)*? Hoc est, aut nullus,
aut perrarus. Nam quod impossibile est fieri, nulla-
tenus potest, etiam cum magno labore. Ergo ideo di-
cit: *Quis novit?* quia perrarus, aut certe difficile in-
venitur ita spiritualis homo qui tunc perfecte com-
prehendere valeat cum de corpore spiritus egreditur,
utrum ascendat an ducatur ad pœnam.

VERANUS. Quid significant spiritualiter isti filii
Adam, aut illa jumenta?

SALONIUS. Filii Adam significant sanctos et electos
viros qui merito appellantur homines, qui rationali-
ter, sancte et spiritualiter vivunt: per jumenta vero
designantur carnales, qui propterea jumenta vocan-
tur quoniam bestialiter et carnaliter, sicut jumenta et
pecora, vivunt. Hinc enim sanctus propheta David
dicit: *Homines et jumenta salvabis, Domine (Psal.
xxxv)*. Solet enim fieri ut illi qui videntur homines
justi, peccent et convertantur a justitia sua, et fa-
ciant iniquitatem: e contrario illi qui sunt mali et
impii convertantur ab iniquitate sua, et faciant jus-
titiâ et æquitatem. Ideo dicit Salomon: *Quis novit
si spiritus filiorum Adam ascendat sursum, et spiritus
jumentorum descendat deorsum?* Quia tam incertus
est vitæ hujus status, ut et peccator qui jumentum
vocat, per pœnitentiam conversus surgat et ascen-

dat in cœlum, et justus a justitia sua ruat in pecca-
tum, et demergatur ad inferos.

VERANUS. Quid est quod ait: *Stultus complicat ma-
nus suas, et comedit carnes suas (Eccle. iv)*? Quis est
enim tam stultus, qui carnem suam comedit?

SALONIUS. Stultus iste, piger ille debet intelligi de
quo in Proverbiis dicit: *Abscondit piger manum suam
sub ascella, nec ad os suum applicat eam (Prov. xix)*.
Iste piger et stultus complicat manus suas et comedit
carnes suas, quia magis eligit in otio et torpore vi-
vere et habere pugillum farris, quam laborando ac-
quirere unde pascatur. Illud autem, *Comedit carnes
suas*, dictum est per hyperbolem.

VERANUS. Quid est hyperbole?

SALONIUS. Hyperbole dicitur, quando aliquid incre-
D
dibile profertur.

VERANUS. Quomodo ergo dictum est hyperbolice,
Comedit carnes suas?

SALONIUS. Quia incredibile est ut homo comedit
carnes suas: sed ad exaggerandam pigritiam hujus
stulti, ait, *Comedit carnes*, ut ostenderet quia magis
stultus desiderat ut caro ejus tabescat inedia et mi-
seria famis deficiat, quam ut manuum suarum labori-
bus sustentetur.

VERANUS. Quis est unus de quo dicit Salomon:
Unus est et secundum non habet, non filium, non
fratrem, et tamen laborare non cessat nec satiantur
oculi ejus divitiis?

SALONIUS. Ille est qui cum sit unus, id est solus,
non habet secundum: hoc est filium, non fratrem,
aut aliquem propinquum; et nunquam cessat labo-
rare, hoc est divitias congregare, nec tantas congre-
gat ut ei sufficiant. Et ideo maxima vanitas est con-
gregare divitias et ignorare cui eas relinquunt.

VERANUS. Quem significat spiritualiter ille unus
qui non habet secundum?

SALONIUS. Dominum Jesum Christum, qui naturali-
ter solus est Dei Patris Filius, et solus descendit de
cœlis ad redimendum genus humanum.

VERANUS. Quomodo non habet filium vel fratrem,
cum in sacro baptismo omnes Christiani, filii Dei
efficiantur et fratres Domini nostri Jesu Christi?

SALONIUS. Ille solus proprius et naturalis Filius;
cæteri vero omnes sunt adoptivi, et ideo fratres ejus
sunt, non natura sed gratia.

VERANUS. Quomodo ergo iste unus laborare non
cessat?

SALONIUS. Quia peccata nostra patienter sustinet
et misericorditer ad pœnitentiam expectat, et pro no-
bis quotidie apud Deum Patrem interpellat.

VERANUS. Quomodo non satiantur oculi ejus di-
vitiis?

SALONIUS. Quia nostram semper desiderat salutem.

VERANUS. Quis est iste funiculus triplex de quo di-
cit Salomon: *Funiculus triplex difficile rumpitur*
(Eccle. iv)?

SALONIUS. Unitas Patris et Filii et Spiritus sancti,
quia in divinitate tres sunt personæ, sed tantum una
est natura.

VERANUS. Cur ergo ait, *Difficile rumpitur*? Illud enim quod difficile est, fieri potest quamvis cum magno labore: nunquid ergo potest iste funiculus rumpi?

SALONIUS. Vere nunquam, quia individua est sanctæ Trinitatis natura: sed *difficile* in hoc loco pro impossibili accipiendum est, quia non potest fieri ut Divinitatis scindatur natura.

VERANUS. Quis est ille puer pauper et sapiens de quo dicit Salomon: *Melior puer pauper et sapiens rege stulto et sene* (Eccle. iv)?

SALONIUS. Dominus Jesus Christus, qui puer dictus est propter innocentiam et simplicitatem, *quia peccatum non fecit nec inventus est dolus in ore ejus* (I Petr. ii). Iste puer cum esset dives, pro nostra salute factus est pauper. Iste veraciter est sapiens, quia in ipso habitat omnis plenitudo divinitatis corporaliter.

VERANUS. Quis est ille rex senex et stultus?

SALONIUS. Diabolus, qui pene ab ipso mundi exordio regnavit in genere humano, et ideo senex vocatur. Et vere stultus rex, quia quanto plures decipit, tanto sibi pœnam accumulât majorem. In regno quippe hujus regis senis et stulti, id est diaboli, natus est puer optimus, Dominus videlicet Jesus Christus, qui factus est Rex regum et Dominus dominantium.

VERANUS. Quid est quod ait: *Custodi pedem tuum, ingrediens domum Dei*? Nunquid ab offensione lapidum monet custodire pedem quando ingredimur domum Dei, id est ecclesiam?

SALONIUS. Quamvis semper honeste et cum timore ac silentio debeamus ingredi domum Dei, tamen non pedem corporis docet custodiendum, sed pedem animæ; id est gressum mentis, ut in conspectu Dei mundas pœces effundamus: et est sensus, quando ingrederis domum Dei (videlicet ecclesiam) custodi pedem tuum, id est gressum mentis tuæ, ne offendas in malis cogitationibus, ut oratio tua pura dirigatur ad Deum.

VERANUS. Quid est quod ait: *Ne dederis os tuum, ut peccare facias carnem tuam* (Eccle. v)? Quomodo dat homo os suum, ut peccare faciat carnem suam?

SALONIUS. Quando loquitur vanitates et verba libidinosa quibus caro incitetur ad peccandum. Sed iste est proprius hujus loci sensus: *Ne dederis os tuum ut peccare facias carnem tuam*; hoc est, noli quærere vanas excusationes quibus des occasionem carni tuæ ad peccandum: hoc est, noli dicere: Non ego pecco, sed quod in me habitat peccatum, id est fragilitas carnis meæ: quia si hoc dicis, Dominum provocas ad iram; quasi ipse sit auctor malitiæ atque peccati.

VERANUS. Quid est quod ait: *Omnis labor hominis in ore ejus, sed anima illius non implebitur* (Eccle. vi)? Quomodo potest fieri, ut omnia quæ laborat homo sint in ore illius?

SALONIUS. Vir ecclesiasticus, sapiens et doctus, omnem laborem suum habet in ore suo; quia omnia quæ in Scripturis sacris discit, quotidie meditatur, prædicat et docet, et anima illius non implebitur,

quia non sufficit sibi quod didicit, sed magis ac magis semper discere cupit et studet.

VERANUS. Quid est quod ait: *Melius est videre quod cupias, quam desiderare quod nescias* (Ibid.)? Quomodo videt homo quod cupit, aut quomodo desiderat quod nescit?

SALONIUS. Ille qui oculis mentis discernit inter bonum et malum, videt quod cupiat bonum et quod repudiet malum: qui autem sequitur voluntatem cordis sui et concupiscentias, sæpe desiderat quod nescit, quia vult comprehendere quod non potest.

VERANUS. De quo dicit Salomon: *Qui futurus est, jam vocatum est nomen ejus et scitur, quod homo sit*?

SALONIUS. De Domino Jesu Christo, cujus nomen ante vocatum est in Scripturis sacris, quia ipse carnem de Virgine sumpserit, et cognitum est prophetis et sanctis Dei, quod verus homo erat venturus.

VERANUS. Si hoc de Domino Jesu Christo dictum est, quid est quod sequitur: *Et non possit contra fortio rem se in judicio contendere*? Quis est ille fortior contra quem Dominus Jesus contendere non possit in judicio?

SALONIUS. Deus Pater, qui fortior est, quia Filius secundum humanitatem minor est Patre.

VERANUS. Quid est quod ait: *Melior est ira nimis* (Eccle. vii); cum risus naturalis sit, ira vero sit vitium?

SALONIUS. Ira non semper est vitium, sed aliquando est virtus, quando irascimur nobis ipsis vel aliis peccantibus: hæc ergo ira melior est risu, quia risus dissolvit mentem, et ketitia corrumpit hominis animum; hæc autem ira corrigit et emendat peccatum.

VERANUS. Quid est quod ait: *Calumnia conturbat sapientem et perdit robur cordis illius* (Ibid.)? Qui enim vere sapiens est, nulla turbatur calumnia, nulla dejicitur adversitate.

SALONIUS. Sapiens in hoc loco non intelligendus est ille qui perfectus et consummatus in sapientia est, sed qui jam cœpit habere sapientiam, et tamen adhuc non est perfectus. Talem sapientem calumnia hominum sive adversitas aliqua facile conturbat et perdit vigorem ac fortitudinem animæ illius, qui dum patienter non sustinet adversa, vexatur impatientia.

VERANUS. Quid est, male dicere quia priores dies meliores fuerunt quam isti qui modo sunt?

SALONIUS. Ideo malum est hoc dicere, quia ipse ait: *Stulta est talis interrogatio*.

VERANUS. Quare stulta interrogatio est, si quis dicat: *Quæ causa est quia priora tempora meliora fuerunt quam nunc sunt* (Ibid.)?

SALONIUS. Ideo stulta interrogatio est, quia unus Deus conditor est omnium temporum, cunctorumque dierum.

VERANUS. Quamvis enim unus sit Deus, conditor omnium temporum cunctorumque dierum, nunquid non fuerunt tempora bona et mala?

SALONIUS. Vere fuerunt, sed virtutes faciunt no-

his tempora bona, vitia et peccata faciunt tempora mala, et idcirco nos ita semper bene vivere debemus, ut dies presentes nobis meliores sint quam præteriti.

VERANUS. Quid est quod ait Salomon, *Noli esse justus multum, neque plus sapias quam necesse est* (Eccle. vii)? Quid enim mali est si homo sit multum justus, aut quis potest plus sapere quam necesse sit?

SALONIUS. Ille multum et nimis justus est, cujus justitia sæva et crudelis, etiam alios excitat ad querelam et murmurationem, verbi gratia: qui videt fratrem suum peccare, et magis vult eum condemnare atque punire quam per poenitentiam corrigere et emendare, ille nimirum multum et nimis est justus.

VERANUS. Quomodo sapit homo plus quam necesse est?

SALONIUS. Quando superbe sapit: unde monet Apostolus: *Noli altum sapere* (Rom. xi): id est, noli superbe sapere, sed time. Ille etiam plus sapit quam necesse est, qui ea vult intelligere quæ non potest comprehendere neque penetrare.

VERANUS. Quare Salomon dicit: *Qui timet Dominum nihil negligit* (Eccle. vii), cum Jacobus apostolus dicat: *In multis offendimus omnes* (Jac. iii)? Nunquid Jacobus aut cæteri apostoli non timebant Deum, qui se in multis offendere confitebantur?

SALONIUS. Timebant utique, et in multis offende-
bant, quia non est homo super terram qui faciat bonum, et non peccet.

VERANUS. Quomodo ergo verum est quod dicit: *Qui timet Dominum, nihil negligit* (Eccle. vii)?

SALONIUS. Qui enim sanctum et castum Dei timorem habet, nihil omnino negligit, quia neque prosperis elevatur, neque adversis deicitur, quoniam quidquid illi accidit non eum contristat.

VERANUS. Quis est ergo ille qui sanctum et castum Dei timorem habet?

SALONIUS. Qui Dominum in nullo vult offendere, et quantum ipse adjuvare dignatur, ejus voluntatem et mandata ipsius in omnibus vult et studet adimplere.

VERANUS. Quid est quod ait: *Sapientia confortat sapientem super decem principes civitatis* (Ibid.)? Quæ est hæc sapientia, aut qui sunt isti principes?

SALONIUS. Sapientia in hoc loco Dominum Jesum Christum significat, qui est virtus et sapientia Dei: principes civitatis, sancti angeli sunt intelligendi, qui sunt principes civitatis, id est cælestis Jerusalem. Sunt et principes Ecclesiæ, quia ipsi quotidie regunt eam et custodiunt.

VERANUS. Cur ergo decem dicuntur?

SALONIUS. Quia decem fuerunt ordines angelorum, sed unus cecidit per superbiam? et idcirco boni angeli semper ad hoc laborant, ut de hominibus

numerus adimpleatur, et perveniat ad perfectum numerum, id est denarium.

VERANUS. Quomodo ergo sapientia confortat sapientem super decem principes civitatis?

SALONIUS. Quia majus est auxilium sapientiæ, id est Domini Jesu Christi, quam sit angelorum.

VERANUS. Quid est quod Salomon dicit: *Virum unum de mille reperi, mulierem autem ex omnibus non invenio*? Nunquid multæ mulieres sanctæ fuerunt, virgines simul et viduæ, quæ pudicitia ac castitate, ac bonis operibus Deo placere, ex quibus plurimæ illarum martyrio coronatæ sunt?

SALONIUS. Vere fuerunt et usque nunc sunt plurimæ virgines ac viduæ Deo acceptæ; sed hoc dicit Salomon, quia suo tempore de multis viris vix potuit invenire bonum, de mulieribus vero nullam invenit, quia omnes eum non ad virtutem, sed ad luxuriam traxerunt.

VERANUS. Potest hæc sententia spiritualiter intelligi?

SALONIUS. Vere potest, nam per virum designatur bonus animi cogitatus, per mulierem vero carnalis et dissoluta cogitatio. De mille ergo vir unus invenitur, id est unus cogitatus mundus et purus, qui perversa cogitatione non turbetur, id est polluatur extrinsecus; de mulieribus vero nulla invenitur quæ placeat Deo, quia carnalis et perversa cogitatio non est accepta Deo.

VERANUS. Quid est quod ait: *Qui custodit præceptum Dei, non experietur quidquam mali* (Eccle. viii)? Quomodo nihil mali experietur qui præcepta Dei custodit, cum sancti viri qui præcepta Dei custodierunt, multa perpessi sint in hoc sæculo?

SALONIUS. Verum est, quia qui præcepta Dei custodit, id est omne quod jussit et præcepit Deus non experietur quidquam mali in futuro, hoc est nullum malum patietur, nullum malum sustinebit in die judicii. Quamvis enim aliqua mala patiat in hac vita, levia sunt et transitoria; in futura autem vita nihil mali patietur qui pervenerit ad æternæ beatitudinis gloriam.

VERANUS. Quid est quod ait: *Melior est canis vivus leone mortuo* (Eccle. ix)? Quid per canem vivum aut leonem mortuum Salomon vult intelligi?

SALONIUS. Canis vivus significat populum gentium, leo mortuus populum Judæorum a Deo derelictum. Melior est ergo apud Deum canis iste vivus quam leo ille mortuus; quia nos qui de gente credimus viventes, per fidem cognoscimus Deum Patrem, et Filium et Spiritum sanctum. Aliter canis vivus est peccator qui se peccatis mortuum confitetur; et per poenitentiam resurgens, incipit per justitiam vivere: leo mortuus est justus, quia in sua justitia confidit, et de meritis suis gloriatur; et idcirco superbia elatus, mortuus est apud Deum. Melior est ergo peccator humilis et per poenitentiam correptus, quam justus

* Improprie vocat decimum ordinem numerum illum angelorum qui ex novem ordinibus cecidit, nam novem tantum esse angelorum ordines, et ex quolibet ordine aliquos cecidisse docent theologi. Vide S. Thomam, part. 1, quæst. 63, art. 9, ad 3, et quæst. 108.

superbus; quia ille abominabilis, iste Deo acceptus est.

VERANUS. Quid est quod dicit: *Omni tempore sint vestimenta tua candida, et oleum de capite tuo non deficiat (Eccle. ix)*? Nunquid potest aliquis candida vestimenta semper habere? Et si forsitan ita est dives ut semper vestimenta candida possit habere, quod omnino difficile est; quomodo fieri potest ut de capite ipsius nunquam deficiat oleum? Quis namque ferre potest ut semper habeat caput oleo perunctum?

SALONIUS. Hæc sententia, non historialiter, sed spiritualiter, debet intelligi. Nam per vestimenta virtutes designantur quibus anima vestitur et ornatur: per oleum vero designatur opus misericordiae, id est eleemosyna vel certe spiritualis lætitia, et est sensus: *Omni tempore sint vestimenta tua candida*; id est quæcunque bona egeris, sint munda et pura, ut possint Deo esse accepta; et nunquam deficias ab operibus misericordiae, et semper habere stude spirituallem lætitiā.

VERANUS. Quæ sunt muscæ de quibus Salomon dicit, *Muscæ morientes exterminant suavitatem illius (Eccle. x)*?

SALONIUS. Vere certe Salomon spirituales muscas intelligit.

VERANUS. Quæ sunt illæ spirituales muscæ?

SALONIUS. Dæmones, vitia et peccata: hæc enim omnia exterminant hic suavitatem unguenti, id est gratiam sancti Spiritus.

VERANUS. Quid est quod ait: *Cor sapientis in dextera ejus, et cor stulti in sinistra illius (Ibid.)*? Quis enim habet cor suum carnale in dextera vel in sinistra manu?

SALONIUS. Vere nullus, et ideo hæc sententia spiritualiter debet intelligi.

VERANUS. Quomodo spiritualiter debet intelligi?

SALONIUS. Per cor designatur intentio seu cogitatio; per dexteram manum, opus bonum; per sinistram vero, malum. Cor igitur sapientis in dextera ejus, quia intentio et cogitatio viri sapientis in hoc tendit et ad hoc laborat ut semper bona operetur; quatenus in die iudicii, ad dexteram Domini, id est in sorte justorum stare mereatur, et cum ipsis in æterna beatitudine gloriari. Cor vero stulti in sinistra illius, quia et mala quæ cogitat et malis operibus accumulatur, pro quibus in die iudicii, a sinistris, id est in sorte reproborum ponetur, et cum eis in æternum punietur.

VERANUS. Quis est ille spiritus de quo dicit: *Si spiritus potestatem habentis ascenderit super te, locum tuum ne dimiseris*? Quis est iste qui habet potestatem, cujus spiritus, si ascenderit super nos, locum nostrum dimittere non debemus?

SALONIUS. Diabolus, princeps hujus mundi, spiritus ejus, est maligna suggestio.

VERANUS. Spiritus diaboli quomodo ascendit super nos?

SALONIUS. Quia persuadendo facit ut mala cogitemus: si ergo suggerente diabolo, mala cogitatio ascenderit in cor nostrum, non ei locum dare debemus,

sed contra ipsam fortiter pugnare ne forte opere compleamus malam cogitationem. Potest et sic intelligi: si habes in te humilitatem, munditiam, castitatem, patientiam, charitatem, et diabolus suggerit tibi superbiam, libidinem, immunditiam, iram, odium, ne dimiseris locum tuum, id est, ne dimittas humilitatem et efficiaris superbus. Sic et de cæteris est intelligendum.

VERANUS. Quare dicit Salomon: *Væ tibi, terra cuius rex juvenis est, et cuius principes mane comedunt*? Nunquid non beata fuit terra Israel, quæ juvenem habuit regem, David scilicet, qui fuit triginta annorum quando suscepit regnum? Nunquid non bonus rex Josias, qui regnare cœpit in adolescentia?

SALONIUS. Vere bonus rex David, bonus et Josias. Sed vae terræ cuius rex juvenis est, hoc est, in quo parva et infirma fuit sapientia, et carnalis prudentia, quæ juvenilia desideria sequitur, odit justitiam, veritatem et iudicium.

VERANUS. Quomodo principes mane comedunt?

SALONIUS. Principes mane comedunt quando luxuriosam vitam ducunt: et idcirco vae terræ cuius principes mane comedunt, quia magis amant hujus sæculi voluptates et carnis delectationes quam populi salutem, ideoque luxuriose vivendo pervertunt iudicium.

VERANUS. Quomodo beata est terra cuius rex est nobilis, et cuius principes comedunt in tempore suo?

SALONIUS. Si rex nobilis est, hoc est decorus sapientia, splendidus iustitia, ornatus bonis moribus et actibus, vere beata est terra cui præest, quia regit eam in iudicio et æquitate, et exaltat iustitia.

VERANUS. Qui sunt illi principes qui in tempore suo comedunt?

SALONIUS. Illi nimirum qui non luxuriantur, qui non amant hujus sæculi voluptates, qui non vivunt in crapula et ebrietate; sed cibos querunt tantum ad corporis sustentationem: ideoque beata terra quæ tales habet principes, quia dum justitiam et æquitatem diligunt, utique non pervertunt iudicium.

VERANUS. Quid est quod ait: *Da partes septem nec non et octo (Eccle. xi)*? Quæ sunt illæ septem partes vel octo quas dare nos jubet?

SALONIUS. Per septenarium numerum, Vetus Testamentum, propter sabbatum, qui est septimus dies sanctificatus in lege; per octonarium vero designatur Novum Testamentum, propter diem dominicam, qui est octavus, Domini Christi resurrectione sanctus.

VERANUS. Quomodo ergo intelligendum est quod ait: *Da partes septem, nec non et octo (Ibid.)*?

SALONIUS. Hoc modo: id est utrumque Testamentum (Vetus scilicet et Novum) pari veneratione credendo suscipe, et præcepta eorum diligenter implere stude.

VERANUS. Quid est quod ait: *Si ceciderit lignum ad austrum, aut ad aquilonem, in quocunque loco ceciderit, ibi erit (Ibid.)*? Nunquid quod cadit lignum ad aquilonem, aut ad meridiem, non sæpe movetur in alias mundi partes?

SALONIUS. Nulli hoc dubium est, sed hæc sententia spiritualiter intelligi debet. Nam per lignum homo designatur: quoniam unusquisque est quasi lignum silvæ generis humani. Per austrum, qui est calidus ventus, designatur requies paradisi. Per aquilonem, qui est frigidus, designatur inferni supplicium; et est sensus: Ubicumque sibi homo locum ad futuram sedem præparaverit, sive ad austrum, cum ceciderit (id est mortuus fuerit), in requie paradisi et gloria regni cœlestis permanebit in æternum. Si vero male vivendo sibi locum præparaverit ad boream, inferni pœnas luet in sæcula sæculorum.

VERANUS. Quid est quod ait, *Qui observat ventum non seminat, et qui considerat nubes nunquam metit (Eccle. xi)?* Quis enim est tam stultus qui semper observet ventum, ut non seminet; et semper consideret nubes, ut nunquam metat?

SALONIUS. Hæc sententia spiritualiter intelligenda est: nam ut per ventum et nubes sæpe tempestas generari solét; sic per ventum etiam designatur diabolus, per nubes præsentis sæculi adversitates. Quicumque igitur timet diaboli persecutionem aut mundi hujus adversitates, non seminat, id est verbum Dei non prædicat, nec operatur bona quæ valet, etiam nunquam metet; quia etsi aliqua bona inchoat, ad perfectionem non ea perducit.

VERANUS. Quid ergo agendum est?

SALONIUS. Sine consideratione nubium et timore ventorum, in mediis tempestatibus seminare debemus; id est in omnibus adversitatibus verbum Dei prædicare, et bona opera quæ valemus agere semper oportet.

VERANUS. Quid est: *Mane semina semen tuum, et vesperi ne cesset manus tua (Ibid.)?* Quis enim semper et mane et vesperi seminare potest, maxime cum glaciali tempore nullus audeat seminare?

SALONIUS. Semen hoc loco non intelligendum est frumenti vel alterius cujuslibet grani, sed semen boni operis, ex quo nascitur fructus justitiæ, et merces æternæ remunerationis.

VERANUS. Quid ergo docet cum dicit: *Mane semina semen tuum, et vesperi ne cesset manus tua?*

SALONIUS. Ut nullo tempore, nulla ætate, a bonis operibus cœsemus, et nostram matutinam justitiam vesper inveniat, et vespertinam misericordiam iterum sol ortus accumularet: in adolescentia pariter et senectute virtutum copia nos semper Deo commendat. *Mane ergo semina semen tuum, et vesperi ne cesset manus tua (Ibid.):* hoc est, semper te in bonis operibus exerce.

VERANUS. Quid est quod ait, *Et florebit amygdalus, impinguabitur locusta, et dissipabitur capparitis (Eccle. xi)?* Quid enim profuit hoc dicere, cum nullus ignoret quia et amygdalus florere solet, impinguari locusta, et dissipari capparitis?

SALONIUS. Hæc sententia spiritualiter est intelligenda, et magnum in se continet mysterium. Nam per amygdalum designatur Dominus Jesus Christus: quia sicut nux amygdali constat ex corio, osse et

A nucleo, ita Christus ex carne, anima, et divinitate. Quoniam per os amygdali divinitas designatur.

VERANUS. Per locustam et capparim quid significatur?

SALONIUS. Per locustam populus gentilis, per capparim populus Judaicus.

VERANUS. Quomodo ergo intelligenda est hæc sententia?

SALONIUS. Florebit amygdalus, id est nascetur Christus et corruscabit miraculis: *Impinguabitur locusta*, id est credet gentilis populus, et replebitur donis spiritualibus; dissipabitur capparitis, hoc est peribit propter infidelitatem populus Judaicus.

VERANUS. Quare verba sapientum stimulis et clavis assimilantur? Sic enim dicit Salomon, *Verba sapientum sicut stimuli, et quasi clavi in altum defixi (Ibid.).*

SALONIUS. Aptissime verba sapientum clavis et stimulis comparantur, quia peccatorum culpas nesciunt palpare, sed pungere; qui enim veraciter sunt sapientes, eorum procul dubio verba clavi sunt et stimuli, quia peccatores non blandimentis fovent, sed aspera increpatione redarguunt, et eorum secretas conscientias quasi pungendo, ad dolorem et lamenta exercent ut corrigantur.

VERANUS. Quid est quod ait: *Quæ per magistrorum consilium data sunt a pastore uno (Ibid.)?* Qui sunt illi magistri per quorum consilium data sunt sapientum verba, aut quis est unus ille pastor a quo data sunt?

SALONIUS. Magistri sunt prophetae et apostoli; pastor unus est Deus, a quo data sunt omnia verba sapientum, quia ipse docuit magistros (id est prophetas et apostolos) et restructit eorum consilium, quoniam ipse dedit verba in corde et ore ipsorum.

VERANUS. Quid est quod Ecclesiastes in fine libri sui dicit: *Deum time et mandata ejus custodi, hoc est enim omnis homo?* Quomodo fieri potest, ut hoc tantum sit homo, id est timere Deum et mandata ejus observare? Multo quippe major est pars eorum hominum qui nec timent nec custodiunt.

SALONIUS. Vere major pars est malorum quam bonorum, quia sicut Dominus dicit: *Multis sunt vocati, pauci vero electi (Matth. xx),* et incomparabiliter major infidelium multitudo quam fidelium.

VERANUS. Quid ergo vult in hoc loco Salomon demonstrare?

SALONIUS. Hoc namque demonstrat in his verbis, quia non est homo, qui Deum non timet et mandata ejus non custodit.

VERANUS. Quare non est homo?

SALONIUS. Quia non custodit modum rationemque suæ naturæ.

VERANUS. Quæ est ratio et modus naturæ humanæ?

SALONIUS. Rationabiliter vivere, quia inter animalia omnia solus homo creatus est rationale animal, et solus accipit a Deo rationem et intellectum ita ut agnosceret suum Creatorem et diligeret cum ac timeret, et corde et ore simul laudaret.

VERANUS. Quid est Deum timere?

SALONIUS. Voluntatem ejus implere, et bona quæ facienda sunt facere.]

VERANUS. Si ergo qui non timet Deum et mandata ejus non custodit, non est homo, quid ergo est?

SALONIUS. Bestia est.

VERANUS. Quomodo bestia est, cum in eo videatur humana substantia et persona?

SALONIUS. Quamvis enim videtur habere humanam substantiam et personam, tamen quia non rationaliter sed bestialiter vivit, non homo sed bestia dicendus est.

A VERANUS. Quomodo bestia vocatur?

SALONIUS. Si est crudelis suis domesticis et subjectis aut vicinis, leo est, non homo; si autem raptor est, tigris vel lupus; si vero est adulter aut fornicator aut immundus, canis est aut porcus, aut si stultus, asino comparatur: fraudulentus itaque aut simulator, congrue vulpeculæ assimilatur, et sic de cæteris intelligendum est.

VERANUS. Quis est ergo veraciter homo?

SALONIUS. Ille qui Deum timet, et mandata ejus custodit.

CÆRETI, SALONII ET VERANI

EPISTOLA

AD S. LEONEM PAPAM.

(Hanc epistolam legere est tomo LIV, col. 887, nostræ Patrologiæ, ubi inter sancti Leonis Magni epistolas jam pridem recusa est.)

ANNO DOMINI CCCCCLV.

PHILIPPUS PRESBYTER.

NOTITIA EX CAVE.

PHILIPPUS presbyter, Hieronymi discipulus, claudit præcipue circa an. 440. Obiit Marciano et Avito regnantibus, id est anno 455 vel ad minimum proximi initio. Avitus enim, qui anno 455 Julii 10 factus est imperator, circa sequentis mensem Maium purpuram deposuit, cum imperium decem menses tenuisset. Præter familiares Epistolas, valde *salsas*, et maxime ad paupertatis et dolorum tolerantiam exhortatorias, quæ jam olim interierunt, scripsisse Philippum nostrum *Commentarium in Job*, testis est Gennadius (*De Script. cap. 62*); et quidem Philippi nomine *Commentariorum in Job ad Nectarium episcopum libri 3* prodierunt Basileæ anno 1527, tum in-4°, tum in-fol., quos revera Philippi esse fidem facit locus quem Beda, libro de Ratione unciarum, ex Philippi Expositione in Job, citat; qui in hisce Commentariis hodie reperitur, ut dudum notavit Sixtus Senensis (*Lib. iv, pag. 293*). Affirmat etiam Casimirus Oudin se in antiquissimo codice bibliothecæ Igniacensis in tractu Remensi hos Commentarios mss. vidisse, qui auctoritatem Gennadii præfixam habuerunt. Hi Commentarii etiam inter opera Bedæ et Hieronymi haberi solent.

PHILIPPI PRESBYTERI

COMMENTARIUS IN JOB.

(Hunc Commentarium edidimus Patrologiæ nostræ tomo XXIII, col. 4401, ubi videsis.)